การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้าน พื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด การใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน *

Promoting of Local Wisdom, Local Fishery in Bueng Boraphet Wetlands. Smart and Sustainable Utilization of Resources

ฐิตาภรณ์ น้อยนาลุ่ม และ นนทพัทธ์ ตรีณรงค์
Thitaporn Noynalum, and Nontapat Trinarong
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Sawan Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: thitaporn.n@nsru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายไทย กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ 2) หาแนวทางการมีส่วนร่วมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านของพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดร่วมกันระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) หารูปแบบการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดและจัดทำคู่มือ (BB-Model Law) ในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยมีวิธีวิทยาการวิจัยเป็นวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการการสนทนากลุ่ม เพื่อนำคำตอบไปจัดทำเป็นกฎหมายท้องถิ่นต้นแบบ

* ได้รับบทความ: 12 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 26 พฤศจิกายน 2566; ตอบรับตีพิมพ์: 28 พฤศจิกายน 2566
Received: September 12, 2023; Revised: November 26, 2023; Accepted: November 28, 2023

ผลการวิจัยพบว่า 1) ฐานอำนาจตามกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดมาจากกฎหมายว่าด้วยกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 2) ได้รูปแบบ แนวทาง และมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่การทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด 3) ได้โครงสร้างการจัดทำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบว่าด้วยการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดอำนาจหน้าที่แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในรูปแบบของนวัตกรรม คือ คู่มือบึงบอระเพ็ดโมเดล BB–Model Law

ข้อเสนอแนะการวิจัย การวิจัยนี้ควรให้มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น; ประมงพื้นบ้าน; การใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด; การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study and analyze Thai law, International law regarding wetlands 2) find out the ways to participate in local wisdom in local fishing in the Bueng Boraphet Wetland area among the people, government officials and local government organizations 3) find out the model to promote local wisdom in local fishing in the Bueng Boraphet Wetland and create a manual (BB- Model Law) for sustainable use. The research methodology is qualitative research consisting of documentary research, in-depth interview, and focus group discussion to bring the answers to create model local laws.

The results of the research found that: 1) The legal power base of local administrative organizations in managing the Bueng Boraphet Wetland comes from the 1999 law specifying plans and procedures for decentralizing power to local administrative organizations. 2) Obtain formats, guidelines, and measures to promote the participation of government officials, local government organizations and people in the local fishing area, Bueng Boraphet Wetland. 3) Obtain a structure for drafting a model local ordinance on the management of the Bueng Boraphet Wetland in promoting local wisdom and local fishing of the local government organization that specifies the authority and duties of the local government organization and public participation to achieve smart utilization and sustainable development in the form of innovation is the Bueng Boraphet Model BB–Model Law manual.

The research suggestions, this research should result in the issuance of local ordinances regarding the promotion of local wisdom, local fishing in Bueng Boraphet Wetlands of local administrative organizations, B.E. 2023.

Keywords: local wisdom; local fishing; wise use; public participation.

1. บทนำ

บึงบอระเพ็ดเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ มีประชาชนอาศัยอยู่ในบึงและอาศัยอยู่โดยรอบบึง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำประมง และประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว โดยเรือนำเที่ยว ชมบึงบัว ดูนกน้ำ ดูระบบนิเวศทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศธรรมชาติของบึง ซึ่งบึงเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นที่อนุบาลสัตว์น้ำ ของแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำน่าน ในฤดูน้ำหลากน้ำจะไหลเข้ามาในบึงเป็นการรักษาระบบนิเวศทางน้ำ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเพาะพันธ์สัตว์น้ำของกรมประมง แบ่งพื้นที่เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จำนวน 66,750 ไร่ เป็นเขตหวงห้ามจับสัตว์น้ำ และแบ่งเป็นพื้นที่ให้ประชาชนจับสัตว์น้ำได้ในบริเวณที่อนุญาตให้จับสัตว์อนุญาต บึงมีปลาน้ำจืดหลากหลายชนิด หลากหลายสายพันธุ์ มีปลาหายากและอนุรักษ์ของกรมประมง เช่น ปลาเสือตอ ที่จะสูญหายและพบยากในบริเวณบึง

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบึงและโดยรอบบึงนั้น มีวิถีชีวิตอยู่กับบึงอาศัยทำมาหากินจากการจับสัตว์น้ำ โดยมีการทำประมงพื้นบ้านเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งในปัจจุบัน มีการลักลอบจับสัตว์น้ำ ในพื้นที่ห้ามจับ และจับสัตว์น้ำโดยผิดกฎหมาย คือ ใช้ไฟฟ้า ช็อตปลา การจับสัตว์น้ำเป็นไปเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น บึงมีท่าแพปลาอยู่หลายแห่ง เช่น ท่าปลาทับกฤช ท่าปลาอุทยานนกน้ำ ท่าปลาเขาพนมเศษ จะเห็นว่าจากท่าแพปลาที่รับซื้อปลาจากผู้ที่ทำการประมง มีจำนวนมากบ่งบอกถึงการจับสัตว์น้ำในบึงที่มีปลาเป็นจำนวนมาก (ศูนย์วิจัยพันธุ์สัตว์น้ำบึงบอระเพ็ด, 2565) ซึ่งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมโดยเป็นการทำประมงพื้นบ้านและ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจับสัตว์น้ำ ใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ลอบดักปลาในการจับสัตว์น้ำจากการที่ชาวประมงพื้นบ้านใช้จับสัตว์น้ำ ลดน้อยลง เนื่องจากต้องการจับสัตว์น้ำให้ได้ปริมาณเพิ่มมากขึ้น จึงเปลี่ยนเครื่องมือจับสัตว์น้ำ โดยใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ผิดกฎหมาย การใช้ไฟฟ้าช็อตปลาเพื่อให้ปลาเป็นจำนวนมากนั้นทำให้ปลาตัวเล็กตัวน้อย ตายเป็นจำนวนมาก (สำนักงานประมงจังหวัด, 2565) การที่ประชาชนที่ทำการประมงในบึงเปลี่ยนวิถีชีวิตจากเดิมโดยแต่เดิมนั้นวิถีชีวิตของคนกับบึงจะเป็นในทางอาศัยพึ่งพากับธรรมชาติ เมื่อวิถีชีวิตเปลี่ยนเป็นการหาเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น การทำลายทรัพยากรก็เพิ่มมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจับสัตว์น้ำเริ่มค่อย ๆ เลื่อนหายไปด้วยเช่นกัน การที่มีการส่งเสริมให้มีการทำประมงพื้นบ้านเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของบึงบอระเพ็ดซึ่งเป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนกับบึง และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน ดูวิถีของคนกับบึง เป็นเสน่ห์ในการศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เกิดการอนุรักษ์ และการฟื้นฟู และเป็นการคุ้มครองทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อให้อยู่คู่กับชุมชนต่อไป

การทำประมงพื้นบ้านโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาการทำประมงพื้นบ้านเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นไปยังลูกหลาน เมื่อมีการจับสัตว์น้ำได้ ประชาชนนำมาทำการถนอมอาหาร เป็นปลาเกลือ ปลารมควันตามภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นการเพิ่มมูลค่าของอาหารเก็บไว้ได้นาน มีการนำมาจำหน่ายทางพาณิชย์ ซึ่งปลาบึงเป็นปลาน้ำจืดจากบึงธรรมชาติ ดังนั้นควรส่งเสริมให้ประชาชนทำการประมงพื้นบ้าน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจับสัตว์น้ำ เป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรทางธรรมชาติของบึงให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ดั้งเดิม และเป็นการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดและยั่งยืน เพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านบนพื้นที่ชุ่มน้ำบึงร่วมกันระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโมเดลลอว์รูปแบบการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมง

พื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด เพื่อยับยั้งการถูกทำลายของระบบนิเวศวิทยาพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ
2. เพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านบนพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดร่วมกันระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อสร้างโมเดลลอว์ที่เป็นรูปแบบการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดและจัดทำคู่มือเผยแพร่การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด

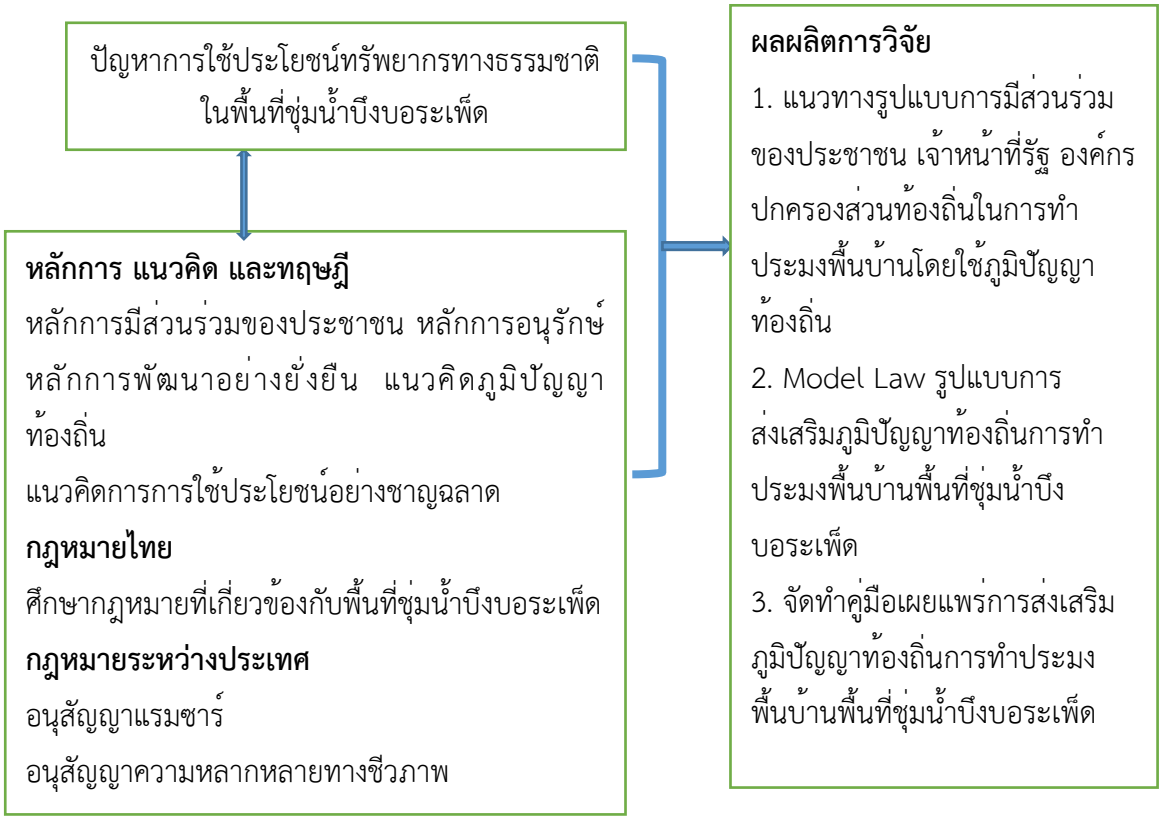
3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) หลักการ ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการบึงบอระเพ็ด เอกสารอื่น ๆ ได้แก่ รายงานวิจัย ตำรา เอกสารรายงานการประชุมสัมมนา และวิทยานิพนธ์และบทความ รวมทั้งเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาประกอบการศึกษา และยกร่างโมเดลลอว์รูปแบบการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด โดยกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา คือ บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์

2. การวิจัยกำหนดกลุ่มประชากร ที่ศึกษาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการบึงบอระเพ็ด ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานภาครัฐ ชาวประมงพื้นบ้าน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ใช้ประชากรในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน แบ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่มีขอบเขตแห่งอำนาจตามกฎหมาย จำนวน 4 คน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 คน ผู้ประกอบอาชีพประมงที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานประมงจังหวัดในการจับสัตว์น้ำในบึง จำนวน 7 คน และปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน การสนทนากลุ่ม จำนวน 20 คน แบ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่มีขอบเขตแห่งอำนาจตามกฎหมาย จำนวน 4 คน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 คน นักกฎหมายเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐ จำนวน 2 คน ผู้ประกอบอาชีพประมงที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานประมงจังหวัดในการจับสัตว์น้ำในบึง จำนวน 5 คน และปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 1 คน

มีผู้เกี่ยวข้องในการหาคำตอบแนวทางการขอขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด ตามหลักเกณฑ์อนุสัญญาแรมซาร์ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับบึงบอระเพ็ดตามขอบเขตแห่งอำนาจตามกฎหมาย ประชาชน นักกฎหมาย และนักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวนทั้งหมด 20 คน ออกแบบร่วมกันเพื่อหาแนวทางยกร่างโมเดลลอว์รูปแบบการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

1. กฎหมายไทย และกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ

การจับสัตว์น้ำในเขตพื้นที่ที่กรมประมงกำหนดให้เป็นพื้นที่ในการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ขยายพันธุ์ และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ หรือเป็นพื้นที่สำหรับการวิจัยถึงแม้จะมีการอนุรักษ์และมุ่งคุ้มครองบึงบอระเพ็ดตามกฎหมายแต่ละฉบับก็ตาม ลักลอบจับสัตว์น้ำจะทำการประมงน้ำจืดในที่จับสัตว์น้ำที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน โดยใช้เครื่องมือทำการประมงตามที่อธิบดีประกาศกำหนดต้องได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ อนุญาตให้มีการทำการประมงจับสัตว์น้ำได้ จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของบึงบอระเพ็ด ส่งผลต่อปัญหาความเสื่อมโทรมของบึงบอระเพ็ดโดยตรง (สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด, 2565)

การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรสัตว์น้ำภายในที่จับสัตว์น้ำในเขตประมงน้ำจืด โดยให้กรมประมงดำเนินการให้การช่วยเหลือหรือสนับสนุน จะเห็นได้ว่าจากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ ให้สมประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนตามสิทธิชุมชนไว้ในมาตรา 43 บุคคลและชุมชนย่อมสิทธิ 1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ 2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้นมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นตามสิทธิชุมชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่สภาพแห่งปัญหาของบึงบอระเพ็ดนั้นขาดการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตามหลักการกระจายอำนาจจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยทำให้มีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่กระจายอำนาจกฎหมายหลายฉบับแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบังคับใช้ (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2564) ซึ่งกฎหมายดังกล่าวนั้นแม้จะได้มีการให้อำนาจและหน้าที่แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วแต่ในการนำกฎหมายไปบังคับใช้จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดรายละเอียด ขอบเขตแห่ง

อำนาจหน้าที่ และกระบวนการดำเนินการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของข้อบัญญัติท้องถิ่น

อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศโดยเฉพาะเป็นแหล่งที่อยู่ของนกน้ำ พ.ศ. 2514 แม้จะไม่ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเอาไว้โดยตรง เป็นผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนั้นอนุสัญญาจึงได้ผนวกเอาหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำแบบมีส่วนร่วมไว้เป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด (ฐิตาภรณ์ น้อยนาลุ่ม, 2563) การจัดการแบบมีส่วนร่วมนั้นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ ชุมชนท้องถิ่น ผู้ใช้ทรัพยากรและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. 2535 มาตรา 8 (d) ให้ประเทศภาคีจะต้องส่งเสริมการคุ้มครองระบบนิเวศ ถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ และธำรงรักษาประชากรของชนิดพันธุ์ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดในสภาพแวดล้อมธรรมชาติ

2. การมีส่วนร่วมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านบนพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดร่วมกันระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น คือ กระบวนการหรือการดำเนินการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการโดยสมัครใจในขั้นตอนต่าง ๆ ขององค์กรภาครัฐ โดยมีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาประเทศ เช่น ร่วมในการคิด ร่วมในการตัดสินใจ และร่วมตรวจสอบติดตามในระหว่างการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และ พราวพรรณราย มัลลิกะมาลย์, 2555) การอนุรักษ์นั้นเป็นการคุ้มครองและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนโดยมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นคงมีอยู่ให้ได้ใช้ประโยชน์อย่างยาวนาน ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไปได้ การใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดนั้นเป็นการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ชาติ โดยที่สามารถคงไว้ซึ่งคุณค่าทางธรรมชาติของระบบนิเวศไว้ได้ (ศันสนีย์ ชูแวว, 2557) เพราะชุมชนในท้องถิ่นเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ภายในบึงบอระเพ็ดก็ต้องใช้และให้เกิดกระบวนการอนุรักษ์ เพื่อให้ทรัพยากรและระบบนิเวศวิทยาที่มีอยู่ในปัจจุบันตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ยังคงมีทรัพยากรใช้และหมุนเวียนต่อไป

การใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น โดยให้ผู้ประกอบอาชีพประมงในบึง ตระหนักและอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยการใช้เครื่องมือในการจับสัตว์น้ำตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาระบบ

นิเวศทางธรรมชาติในบึง รักษาห่วงโซ่อาหารของกันและกัน อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบธรรมชาติ เป็นเสน่ห์วิถีของคนกับบึง พึงพาอาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติในการดำรงชีพและเลี้ยงครอบครัว มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นในการทำเครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้วัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ใช้ไม่ไผ่ทำเครื่องมือจับสัตว์น้ำ ข้อง ไซ สุ่ม เบ็ด การถักแห อวน ในการจับสัตว์น้ำ การที่หน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนผู้ประกอบอาชีพประมงในบึงบอระเพ็ดเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม การอนุรักษ์ เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติในบึงอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน ส่งผลดีต่อการฟื้นฟูทรัพยากรบึงที่นับวันย่อมเสื่อมโทรมลง การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจในการเข้าอบรม การส่งเสริมให้มีการคุ้มครอง ถ่ายทอดองค์ความรู้ตระหนักถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ทำมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นทำประมงพื้นบ้านและได้สร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นศูนย์เรียนรู้แก่ชุมชน

3. รูปแบบการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดและจัดทำคู่มือเผยแพร่การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายองค์กรตั้งอยู่โดยรอบบึง ประชาชนผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบึงอยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่การปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานรัฐที่มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการบึงตามขอบเขตแห่งอำนาจตามกฎหมายต้องขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการประสานประโยชน์ให้แก่ชุมชน มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำประมงพื้นบ้าน โดยตรากฎหมายขึ้นมารองรับขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโดยออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบว่าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยรัฐมีการเผยแพร่ สร้างความรู้ ความเข้าใจในการทำประมงพื้นบ้านให้แก่ชุมชนมีความเข้าใจ ตระหนัก หวงแหนทรัพยากรทางธรรมชาติ จัดทำคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด เป็นแนวทางในการส่งเสริมจากภาครัฐ และสร้างแรงจูงใจในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศทางธรรมชาติ

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. กฎหมายไทย และกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ

ฐานอำนาจการปกครองตามหลักการกระจายอำนาจจากการปกครองตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่กระจายอำนาจกฎหมายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบังคับใช้ในการตรากฎหมายบังคับใช้

2. การมีส่วนร่วมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านบนพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดร่วมกันระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การมีส่วนรวมกันระหว่างชาวประมง เจ้าหน้าที่รัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกแบบ ร่วมกันคิด และรับฟังความคิดเห็น โดยใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำประมง เพื่อคงอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนให้คงอยู่รุ่นสู่รุ่น และเป็นการจับสัตว์น้ำในบึงอย่างชาญฉลาดเพื่อรักษาระบบนิเวศในบึงเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. โมเดลลอว์ที่เป็นรูปแบบการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดและจัดทำคู่มือเผยแพร่การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด

ร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์การบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น..... อาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น .....โดยความเห็นชอบของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น..... และผู้ว่าราชการจังหวัด ..... จึงได้ตราข้อบัญญัติท้องถิ่นไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้อบัญญัตินี้เรียกว่า “ข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบว่าด้วยการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” พ.ศ. 2566

ข้อ 2 ข้อบัญญัติท้องถิ่นนี้ให้ใช้บังคับในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขอบเขตแห่งอำนาจปกครองพื้นที่เขตรอบบึงบอระเพ็ด เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วัน

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และประกาศโดยเปิดเผยที่สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในข้อบัญญัติท้องถิ่นนี้

ข้อ 3 ให้นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รักษาการตามข้อบัญญัติท้องถิ่นนี้ และให้มีอำนาจออกประกาศหรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติท้องถิ่นนี้

ข้อ 4 ในข้อบัญญัติท้องถิ่นนี้

“พื้นที่ชุ่มน้ำ” หมายความว่า พื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด

“ทรัพยากรธรรมชาติ” หมายความว่า ระบบนิเวศวิทยาของบึงบอระเพ็ดมีความหลากหลายทางชีวภาพ มีพืชพันธุ์ไม้น้ำและสัตว์น้ำนานาชนิด บึงบัว นกน้ำหลากหลายสายพันธุ์ การอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ

“การบริหารจัดการ” หมายความว่า กระบวนการในการดำเนินการเพื่อการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมหรือประสานความร่วมมือในการจัดการองค์กรหรือหน่วยงานรัฐอื่น และให้ประชาชนในพื้นที่รอบบึงบอระเพ็ดที่ใช้ประโยชน์ทรัพยากรบึงบอระเพ็ดมีส่วนร่วมในการจัดการ

“ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หมายความว่า ความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

“ประมงพื้นบ้าน” หมายความว่า การทำประมงเพื่อดำรงชีพ โดยใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำตามภูมิปัญญาชาวบ้าน

“การส่งเสริมการทำประมงพื้นบ้าน” หมายความว่า การมีมาตรการ และ สิทธิประโยชน์เพื่อจูงใจให้เกษตรกรทำประมงพื้นบ้าน

“ศูนย์การเรียนรู้ประมงพื้นบ้าน” หมายความว่า การจัดพื้นที่การเรียนทางกายภาพ โดยรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของการทำประมงพื้นบ้านในบริบทของชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนด้วยตนเอง

“เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาในการทำประมงพื้นบ้าน” หมายความว่า การรวมกันของศูนย์การเรียนรู้การทำประมงพื้นบ้านในการแลกเปลี่ยนความรู้ และข้อมูลเกี่ยวกับการเครื่องมือจับสัตว์น้ำ จากวัสดุทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน

“มาตรการ” หมายความว่า สภาพบังคับที่นำมาใช้บังคับเพื่อการควบคุม ดูแล รักษา ตามข้อบัญญัติท้องถิ่นนี้

“ประชาชน” หมายความว่า ประชาชนที่เช่าพื้นที่ในเขตบึงบอระเพ็ด

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครสวรรค์

“การใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด” หมายความว่า การนำทรัพยากรในบึงบอระเพ็ดไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงการมีทรัพยากรให้ได้ใช้อย่างต่อเนื่องตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

“การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายความว่า การให้ประชาชนและธุรกิจเอกชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“การคุ้มครองบึงบอระเพ็ด” หมายความว่า การบริหารจัดการบึงบอระเพ็ดให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรบึงบอระเพ็ดที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลาย การสร้างผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการบริหารจัดการบึงบอระเพ็ดท้องถิ่น แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานที่ปรึกษา ธนารักษ์พื้นที่นครสวรรค์ ประมงจังหวัด ผู้อำนวยการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครสวรรค์ ผู้อำนวยการโครงการชลประทานนครสวรรค์ ผู้อำนวยการสำนักงานเกษตรจังหวัดนครสวรรค์ และหัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด เป็นที่ปรึกษา ปลัดจังหวัดมาจากการแต่งตั้งเป็นประธาน โดยมีกรรมการ คือ นายอำเภอทุกอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอเมือง นายอำเภอชุมแสง นายอำเภอท่าตะโกเป็นกรรมการโดยมีกรรมการ คือ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ปกครองรอบบึงบอระเพ็ด ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทับกฤช นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระนอน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกรียงไกร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพนมเศษ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังมหากร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแควใหญ่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้านด้านทรัพยากรน้ำ ผู้แทนกลุ่มอาชีพประมง ผู้แทนภาคเอกชน และปลัดอำเภอจากการเสนอของนายอำเภอเป็นกรรมการและเลขานุการ ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ 6 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารจัดการบึงบอระเพ็ดท้องถิ่นมีดังต่อไปนี้

(1) กำหนดนโยบายและแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดให้สอดคล้องกับคณะกรรมการระดับจังหวัด

(2) ประสานประโยชน์ ระหว่างหน่วยงานรัฐอื่นๆ และประชาชน ในการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด

(3) กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการรักบึงบอระเพ็ดแก่ประชาชน

(4) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด

(5) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด

(6) รายงานการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

ข้อ 7 คณะทำงานที่แต่งตั้ง มีดังต่อไปนี้

(1) คณะทำงานการเฝ้าระวังและดูแลรักษาความสะอาดรอบบริเวณและบึงบอระเพ็ด

(2) คณะทำงานดูแล คุ้มครองการใช้ประโยชน์ทรัพยากรบึงบอระเพ็ด

(3) คณะทำงานพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด

(4) คณะทำงานบริหารจัดการน้ำในบึงบอระเพ็ด

คณะทำงานที่แต่งตั้งจะต้องมีประชาชนและภาคเอกชนเป็นคณะทำงานอยู่ด้วย

ข้อ 8 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ปกครองบึงบอระเพ็ดมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการการบริหารจัดการบึงบอระเพ็ดในพื้นที่ปกครองให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนบริหารจัดการบึงบอระเพ็ดที่จัดทำโดยคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดท้องถิ่น

(2) จัดทำโครงการบริหารจัดการบึงบอระเพ็ด เพื่อพัฒนาบึงบอระเพ็ดโดยการให้ประชาชนและภาคเอกชนมีส่วนร่วม ดำเนินการ

(3) ประสานความร่วมมือในการบริหารจัดการบึงบอระเพ็ดระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกัน

(4) สร้างเครือข่ายภาคประชาชนและภาคเอกชนในการจัดการบึงบอระเพ็ด

(5) จัดทำโครงการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการรักบึงบอระเพ็ดแก่ประชาชน

(6) ดำเนินการแก้ไขปัญหาตามที่คณะกรรมการบริหารจัดการบึงบอระเพ็ดท้องถิ่นมอบหมาย

(7) ส่งเสริมการทำประมงพื้นบ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด

(8) จัดทำรายงานการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดเสนอคณะกรรมการบริหารจัดการบึงบอระเพ็ดท้องถิ่น

ข้อ 9 ในการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดให้คำนึงถึงการคุ้มครองพื้นที่ให้มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรบึงบอระเพ็ด ตามหลักเกณฑ์การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำแรมซาร์ มีความยั่งยืนของความอุดมสมบูรณ์ที่คงมีอยู่ให้ได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ข้อ 10 ในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดต้องมีความยั่งยืน เพื่อคุ้มครองวิถีชีวิตของชุมชนรอบบึงบอระเพ็ด

ข้อ 11 ในการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดให้ประชาชน และภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมดำเนินการ

ข้อ 12 เกษตรกรที่เข้าร่วมประมงพื้นบ้านจะได้รับการส่งเสริม ดังต่อไปนี้

(1) ได้รับการขึ้นทะเบียนในการทำประมงในบึงบอระเพ็ด

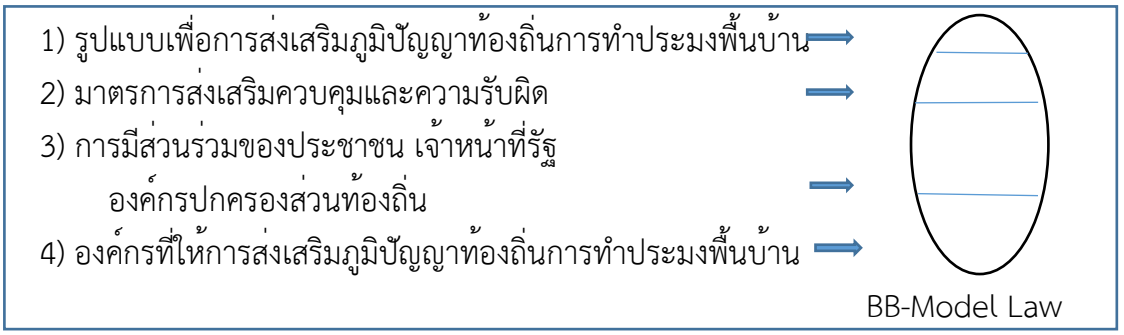
(2) เข้าเป็นสมาชิก เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้าน ที่จัดตั้งโดยคณะกรรมการส่งเสริมการทำประมงพื้นบ้าน

(3) ได้รับการอบรมเพิ่มศักยภาพการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้าน

(4) ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมผลิตผลหรือแปรรูป

(5) มีตลาดรองรับการวางจำหน่ายเครื่องมือการจับสัตว์น้ำโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2. แผนผัง : รูปแบบการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านบึงบอระเพ็ดและจัดทำคู่มือการเผยแพร่การทำการเกษตรอินทรีย์พื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย เชิงนโยบายทางด้านกฎหมาย ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตรากฎหมายข้อบัญญัติท้องถิ่นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยังยืน บูรณาการร่วมกันในการบริหารจัดการบึงรักษาระบบนิเวศทางธรรมชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนการบริหารจัดการทรัพยากรบึงบอระเพ็ดเพื่อการยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2564). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ฐิตาภรณ์ น้อยนาลุ่ม. (2563). *ข้อบัญญัติท้องถิ่นต้นแบบว่าด้วยการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.

ศูนย์วิจัยพันธุ์สัตว์น้ำบึงบอระเพ็ด. (2565). *รายงานการประชุมการพันธุ์สัตว์น้ำบึงบอระเพ็ด.* นครสวรรค์: ศูนย์วิจัยพันธุ์สัตว์น้ำบึงบอระเพ็ด.

สำนักงานประมงจังหวัด. (2565). *รายงานการประชุมการขึ้นทะเบียนการประกอบอาชีพประมงบึงบอระเพ็ด*. นครสวรรค์: สำนักงานประมงจังหวัด.

สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด. (2565). *รายงานของสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด*. นครสวรรค์: สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด.

ศันสนีย์ ชูแวว. (2557). *การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดอย่างยั่งยืน* (รายงานวิจัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, และ พราวพรรณราย มัลลิกะมาลย์. (2555). *แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองเพื่อลดภาวะโลกร้อน* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.